

Mi a szociolektus és mi a szleng?

1. A szleng, a szaknyelvek és az argó együttes megnevezésére több összefoglaló kifejezés volt használatos a szlovák (és a cseh) nyelvészetben. KELLNER (1954) és FILIPEC (1961) a *rétegnyelvek*, illetve a *társadalmi nyelvjárások* [*vrstvové (spoločenské) nárečia*]* műszót részesítették előnyben, KOUDELA (1960) a *szociális (speciális) stílusok* [*sociálne (špeciálne) štýly*] terminust hangsúlyozta, DVONČ (1957) és JÓNA (1955) a *zsargon* (*žargón*) műszót ajánlották, KRIŠTOF (1974) a *csoportnyelvi eszközök* vagy *csoportnyelvek* (*skupinové jazykové prostriedky*, illetve *skupinové jazyky*) műszó bevezetését javasolta, PAULINY (1946), ŠTOLC (1967), ONDRUS (1977a) és mások pedig a *szociális nyelvjárások* (*sociálne nárečia*) terminust használták.

A szleng, a szaknyelvek és az argó átfogó megnevezésére a *szociolektus* (*sociolekt*) műszó látszik a legmegfelelőbbnek. A nyelvészetben ez a fogalom még nincs szilárdan elhatárolva (BAUCH 1980), a szociolektusokat azonban gyakran definiálják társadalmi-gazdasági csoportosulásokra, pl. osztályokra, rétegekre, illetve különféle csoportokra jellemző nyelvváltozatokként (HELBIG 1991). Ez a terminus már HORECKÝnál (1988) és KAMIŠNál (1989) is megtalálható. Használata mellett a következők szólnak:

1. világosan elkülönül a földrajzi dialektusoktól a szociolektusok–dialektusok vonalán,

2. előtagja, a *szocio-*, határozottan jelzi a társadalmi szerkezethez való kapcsolódását,

3. használhatóságával kapcsolatban nem voltak a múltban viták.

A szlovák nyelvtudományban nincs válasz arra a kérdésre, hogy a szociolektusok strukturált vagy strukturálatlan alakulatok-e. A nyelvészek nagyobb része a szociolektusokat a szókészleten belül értelmezte (PAULINY 1946; DVONČ 1957 és mások). Az utóbbi két évtizedben azonban felbukkant az a nézet, mely szerint a szociolektusok (különösen a szleng) fokozatosan megformálódnak a szókészleten kívül a többi síkon is. Így például a hangtanban tipikus fonémacsoportosulások, jellemző hanglejtés jelentkezése, az asszimiláció elmaradása; az alaktanban a szóalakok torzulása; a mondatban a törlések és az egytagú mondatok különféle típusai, sajátos, kötőszó nélküli mondatok, bizonyos szó szerkezet-típusok feltűnése (KRIŠTOF 1963, 1974; KLIMEŠ 1978; KOČIŠ 1982a, 1982b;

* Szó szerint: réteg- (társadalmi) nyelvjárások. (A ford.)

BOSÁK 1987b, 1996). Ezzel a felfogással mi is egyetértünk. Eddigi munkáinkban (lásd az irodalomjegyzékben) azonban a szociolektusoknak csak a lexikális jellemzőivel, ti. a szociolektusok szavaival (az ún. szociolektizmusokkal) foglalkoztunk, ezért beszélünk a továbbiakban professzionalizmusokról, szlengizmusokról és argotizmusokról (azaz szaknyelvi, szleng- és argószavakról, illetve kifejezésekről).

2. A szociolektusokon belül a titkosság szempontjából két csoportot különböztetünk meg: az egyikbe a szleng és a szaknyelvek tartoznak, a másikba az argót soroljuk. Elhatárolásukban egy a döntő: az információeltitkolás szándéka (BEČKA 1989, KUDRJAVCEVOVÁ–ODALOŠ 1991).

A szlengizmusok és a professzionalizmusok célja nem az információk eltitkolása, bár olykor az ilyen típusú szavak sem ismertek általánosan. Ez azonban nem az információ eltitkolásának szándéka miatt van így, hanem az érintett kommunikációs közeg csekélyebb ismeretéből következik. Ezzel szemben az argó célja úgy közölni az információt, hogy azt csak a beavatottak értsék.

Bár a szociolektusok két csoportját a titkosság szándéka alapján elhatárolhatjuk egymástól, mégis folyamatos közöttük az átmenet. Például BEČKA (1989) említi, hogy a szlengben használatos megnevezések argotikus szerepet játszanak. Ebben az esetben a titkosság szándéka a környezet speciális mivolta által kiváltott csekélyebb érthetőség révén érvényesül. De fordítva is igaz: amennyiben a szlengizmusok és a professzionalizmusok negatív funkcióra tesznek szert, és céljukká személyes előnyök illegitim módon történő biztosítása válik, megszűnnek szlengizmusok és professzionalizmusok lenni: átveszik az argó szerepkörét (ODALOŠ 1990).

Eddig a szlengizmusok és a professzionalizmusok jellemzésekor inkább eltéréseikre helyeztük a hangsúlyt. Szót kell azonban ejtenünk a két csoport közös vonásaikról is.

Közös vonásuk szerintünk, hogy bizonyos speciális területeken (pl. szakmák stb.) végzett tevékenységhez kötődnek. Ezért a szlengizmusokat és a professzionalizmusokat azon lexikális egységek változatainak tekintjük, amelyek a hivatásszerűen vagy a kedvtelésből művelt szakmai vagy más tevékenység során használatosak.

A szlengizmusok és a professzionalizmusok között azonban funkcionális és strukturális különbségek vannak a megnevezés motiváltsága tekintetében, valamint stilisztikai, kommunikációs és nominációs szempontból (ONDRUS 1972; FINDRA 1980; KLINCKOVÁ 1988, 1990; BOSÁK 1992).

A szlengizmusok egyfajta aktualizációs szándék eredményeként jelentkeznek a kommunikációban. A szlengizmusok aktualizációs szerepével szorosan összefügg változatosságuk és nagyfokú expresszivitásuk. Ez utóbbi megnyilvánulásképpen a szlengizmusok nem normatívak, s gyakran szerkezeti szempontból is

kirívóak. A szlengizmusok főként metaforikus jelentésátvitellel, univerbizációval* és csonkítással keletkeznek.

A professzionalizmusok a kommunikáció gazdaságosságára való törekvés eredményeként jönnek létre. Ezzel függ össze ún. „egyszavúságuk” (többtagú kifejezésekből univerbizációval egytagú alakok jönnek létre), nyelvi szilárdságuk, valamint csekély expresszivitásuk. A professzionalizmusok a gyakori használat következtében saját kommunikációs közegükben érzelmileg semlegesek, illetve stílusértékük eltolódhat egyfelől a beszéltnyelvi („bizalmas”) jelleg felé, másfelől az irodalmi nyelvi lexika, ti. a teljes stilisztikai jelöletlenség felé. A professzionalizmusok főként univerbizációval, szócsonkítással, esetleg képzéssel, illetve metonímiás jelentésátvitellel születnek.

3. A szociolektusok másik csoportjába az argó tartozik. Különbséget teszünk az argó tágabb és szűkebb értelmezése között. A szó tágabb értelmében vett argót olyan csoportok használják, amelyek nem állnak szemben a társadalommal. A szűkebb értelemben vett argó a társadalomellenes beállítottságú csoportokban él (ODALOŠ 1993b).

A tágabb értelemben vett argó részének tekintjük a szókészletli egységeknek minden olyan együttesét, amelyek a titkosság szándékával használatosak. Ide soroljuk a vándoriparosok, a házaló vagy éppen a piaci árusok, valamint a gyermekek által használt argót.

A vándoriparosok, a házról házra járó, illetve a piacozó árusok által használt argót a titkos beszéd történeti változatának tekintjük. Alapvetően diakrón kategóriaként értelmezhetjük, amely napjainkban gyakorlatilag megszűntnek tekinthető. Az argónak ez a fajtája azért alakulhatott ki, mert teljesült létezésének mindkét feltétele: létezett a vagyontalan embereknek egy olyan rétege, amely különféle termékek eladásával és különböző szerszámok javításával kereste kenyerét, valamint létezett egy soknyelvű, nagy kiterjedésű államalakulat (mint amilyen az Osztrák-Magyar Monarchia volt), illetve a közelben volt egy másik, a hazaitól eltérő nyelvű államalakulat (mint amilyen Oroszország volt), ahol ezek az emberek vándorolhattak és kereskedhettek (ODALOŠ 1990). A vándoriparosok, valamint a házaló és piaci árusok titkosnyelvét általánosságban olyan sajátos szókészletli elemek együttesének tekinthetjük, amelyet ezek a kisiparosok a hazai vagy idegen környezet kívánalmainak megfelelően módosítva használtak a bizalmas nyelvi érintkezésben, valamint azért is, hogy mondanivalójukat eltitkolják a be nem avatottak előtt. Szlovákiából a kisiparosok (kiszucaí drótosok) és

* Az univerbizáció folyamán két- vagy esetleg többtagú állandósult szókapcsolatokból egyszavas megnevezések jönnek létre, különösen a mindennapi beszélt nyelvben. A magyar irodalomban az ezzel analóg jelenséget tapadásnak vagy ráértésnek nevezzük, vö. *tokaji bor* > *tokaji, fekete kávé* > *fekete*. A szlovákban azonban a törölt szó „nyomaként” a megmaradt lexéma sok esetben képzőt kap, pl. *nákladné auto* 'teherautó' > *náklad'ák* 'teherautó' (beszéltnyelvi forma), *vodičský preukaz* 'gépjárművezetői jogosítvány' > *vodičák* 'jogsi'. (A ford.)

az árusok (árvai gyolcsárusok, turóci sáfrányosok és a Garam menti kötélverők) argóját ismerjük.

A gyermekargót JAGIĆ (1895), BREDLER (1914), VINOGRADOV (1926), GRABIAS (1974) és mások is említik. A szlovákiai gyermekargót társadalmi, funkcionális és strukturális szempontból ONDRUS (1977a) vizsgálta. Társadalmi szempontból a szerző kiemeli, hogy a titkos beszédet szóbeli formában 8–14 éves általános iskolások használják. Funkció tekintetében a családdal és az iskolával kapcsolatos információk eltitkolását tartja alaptörekvésnek. Strukturális vonatkozásban a gyermekargó alapja a nyelvjárás, a városi beszéd vagy az irodalmi nyelv. A gyermekek nem hoznak létre új szóalakokat, hanem a meglévőket módosítják megbeszélte szabályok alapján ún. szótagkód* segítségével.

Szűkebb értelemben csupán a társadalomellenes, illetve törvényszegő csoportok konspiratív jellegű szókinszét tekintjük argónak; ilyen pl. az antiszociális, közösségellenes egyének argója.

A közösségellenes személyek argóját alkotó szókinszének a törvényt, illetve a társadalmi vagy erkölcsi normákat tudatosan áthágó egyének számára van elsődleges jelentősége, akik azon vannak, hogy ily módon anyagi (végeredményben többnyire pénzbeli) vagy más személyes előnyhöz jussanak. Ezért titkol el az ilyen csoport tényeket azok elől, akik nem hordozói az argónak, hiszen ezeknek az információknak az elárulása, illetve közismertté válása kedvezőtlen vagy nemkívánatos következményekkel járna számukra.

Az argót használó antiszociális személyek következő csoportjait különböztethetjük meg: *a)* tolvajok, viszonteladók, csempészek, *b)* kábítószerélvezők, *c)* egyéb antiszociális csoportok, *d)* fegyencek. Az antiszociális csoportok argóját tehát *1.* a fegyintézeteken kívüli *a)*, *b)*, *c)* csoportok titkosnyelvei; és *2.* a fegyintézetekben lévő *d)* csoport nyelve alkotja. A fegyintézetek szintetizáló környezetként működnek, s ezért a közösségellenes személyek által használt argó belső rétegződésének kritériumaként is szolgálnak: az *a)*, *b)*, *c)* csoportba tartozó antiszociális egyének büntetésük kiszabása után fegyintézetekbe kerülnek, s így jön létre a fegyintézetekben a *d)* csoport (ODALOŠ 1991).

A közösségellenes egyének argója a csoport—társadalom vonalon funkcionál, de megvan a maga helye a csoporton belüli személyközi kommunikációban is, tehát az egyén—csoport viszonylatában. Amint KOT (1976) említi, ezt az argót használják a kábítószer-élvezők is, nemcsak az egymás közötti kommunikációban, hanem információeltitkolási szándékkal a rendőri szervek előtt is. A társadalomellenes, illetve törvényszegő csoportok elsődlegesen a csoport—társadalom viszonylatában használják az argót, és csak másodlagosan a másik vonalon.

* A jelenséget magyarul *madárnyelv* néven ismerjük. Ld. például Aranyánál: „Turgudorgod mirgit forgogargadtárgál: | Argadörgósorgom margarargadtárgál?”, azaz: Tudod, mit fogadtál: | Adósom maradtál? (Arany János: Jóká ördöge. In: Költői művei II. (Költői beszédek és beszélytöredékek. Idegen költőkből. Az elveszett alkotmány). Budapest, 1981. 214). — *A szerk.*

Azok a csoportok, amelyek nem állnak szemben a társadalommal, inkább az egyén—csoport viszonylatában élnek az argóval, ami tovább szélesedhet a csoport—társadalom irányába.

Az argó létfeltételeit többnyire ideologikusan értelmezték. ONDRUS (1977a) és KOUDELA (1975) hangsúlyozták, hogy az argó általában a korábbi osztálytársadalom öröksége, s a szocializmusban további fejlődéséhez nincsenek meg a feltételek. KOŠECKÝ (1979, 1984) már általánosítva — s ezzel leegyszerűsítve — mellőzi a társadalmi-politikai feltételek megváltozásával kapcsolatos érvelést. Inkább a bűnözés visszaszorulására, a büntetésvégrehajtó-nevelő tevékenység minőségének javulására, a civil életbe való visszakerülés feltételeinek megteremtésére irányul a figyelme. BEČKA (1989) viszont leszögezi, hogy a szocializmusban is adva vannak az argó fejlődésének feltételei, mivel léteznek olyan csoportok, amelyek nem dolgoznak. Az argónak a szocializmusban való megszűnésére vonatkozó állításokat megalapozatlannak tartja.

A társadalomellenes csoportok argóját antiszociális okok és szociális feltételek eredményének tekintjük. Az argó szociális feltételeit az emberek közötti nagyfokú vagyoni és társadalmi különbségek alkotják. Az argó keletkezésének további, szükségszerű oka az egyén tevékenysége a társadalomban. Pontosabban az indokolatlan személyes haszonnak társadalomellenes vagy törvénytelen úton való megszerzésére irányuló tevékenység. Ezek az argó keletkezésének antiszociális okai. A társadalomellenes csoportok argója csak akkor tűnne el, ha létének mindkét előfeltétele megszűnne.

Az argó lehetőségeit a titkosság vonatkozásában általában a következők határozzák meg: 1. az argotizmusok ismertségének mértéke a rendőrségi és fegyintézeti alkalmazottak körében, illetve a nyilvánosság előtt; 2. az argón belüli újítás mértéke, amely egyenesen arányos az ismertség mértékével.

A kommunikációs gyakorlatban az argóról mint titkosnyelvről csak a valamely antiszociális csoport által használt szókinccs egy részének vagy többé-kevésbé egészének megismerése után beszéltek. Amennyiben a titkosnyelvek szókinccse viszonylag ismertté vált, kutatásaink szerint ezeket továbbra is használták szükség esetén információeltitkolásra, mivel nem az egész állomány vált ismertté, hanem pl. csak egyes részei (az ismertség mértéke); ezenkívül az argó szókinccse természetesen fejlődik, s így megvan a lehetőség arra, hogy az konspirációs célból kiegészüljön vagy megújuljon (az újítás mértéke).

A titkos beszéd két típusának szerves kapcsolatát és funkcionális összefüggését jól mutatja a tágabb értelemben vett argónak a szűkebb értelemben vett argó keretében történő használata, illetve a szótagkód (madárnyelv) alkalmazása is az argó mindkét típusában.

A drótosok argója eredeti vagy módosított formában tovább él az árvai csempészek és feketézők argójában (FELIX 1956). A szótagkód a gyermeknyelvben (VINOGRADOV 1926; ONDRUS 1977a), a kisiparosok és a kereskedők argójában

(OBERPFALZER 1934; KARASTOJČEVA 1987; FABŠOVÁ 1980; HROZIENČÍK 1981), valamint az antiszociális közösségek argójában (OBERPFALZER 1934; ODALOŠ 1992a, b, d) használatos.

Irodalom

- BAUCH, K.-H. (1980): Soziolekte [Szociolektusok]. In: *Lexikon der Germanistischen Linguistik*. Összeáll. H. P. ALTHAUS–H. HENNE–H. E. WIEGANOL. Tübingen. II, 358–75.
- BEČKA, J. V. (1989): Slang, argot a expresívnost v běžně mluvené řeči [A szleng, az argó és az expresszivitás a mindennapi beszélnyelvben]. In: *Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9.–12. února 1988*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. II, 351–4.
- BOSÁK, J. (1985): Slang v súčasnej jazykovej situácii [A szleng a jelenlegi nyelvi helyzetben]. In: *Studia Academica Slovaca 14. Prednášky XXI. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Szerk. J. MISTRÍK. Bratislava, Alfa. 69–80.
- BOSÁK, J. (1987a): O vymedzení univerbizácie [Az univerbizáció meghatározásáról]. *Slovenská reč*, 52/4: 231–7.
- BOSÁK, J. (1987b): Slang ako dynamický faktor [A szleng mint dinamikus tényező]. In: *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.–27. ledna 1984*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. 20–6.
- BOSÁK, J. (1992): *Podklady do koncepcie Slovníka súčasného slovenského jazyka* [A mai szlovák nyelv szótárának koncepciójához]. (Kézirat).
- BOSÁK, J. (1996): Dialekty a sociolekty [Dialektusok és szociolektusok]. In: *Studia Academica Slovaca 25. Prednášky XXXII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Összeáll. J. MLACEK. Bratislava, Stimul. 25–30.
- BREDLER, F. (1914): *Slovník české hantýrky (tajné řeči zlodějské)* [A cseh tolvajnyelv szótára]. Železný Brod.
- DVONČ, L. (1957): K otázce sociálních „nářečí“ [A szociális „nyelvjárások” kérdéséhez]. *Slovo a slovesnost*, 18: 180–3.
- FABŠOVÁ, E. (1980): *Terminológia a argot drotárov v obci Vysoká nad Kysucou*. [A drótosok terminológiája és argója Hegyeshely községben]. Szakdolgozat. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta.
- FELIX, J. (1956): Slang a žargon zásadne i z prekladateľského hľadiska [A szleng és a zsargon elvileg és a fordítás szempontjából]. *Kultúrny život*, 11/11: 9, 11/12: 3.
- FILIPEC, J. (1961): *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie* [A cseh szinonimák a stilisztika és a lexikológia szempontjából]. Praha.
- FINDRA, J. (1980): Profesionalizmy ako vrstva slovnej zásoby [A professzionizmusok mint szókincsrétég]. In: *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Philologica. 30. 1979*. Szerk. J. MISTRÍK. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 69–76.
- FINDRA, J. (1984): Dynamika štylistických významov slova [A szó stilisztikai jelentéseinek dinamikája]. In: *Obsah a forma v slovnej zásobe. Materiály z vedeckej konferencie o výskume a opise slovnej zásoby slovenčiny. Smolenice 1.–4. marca 1983*. Szerk. J. KAČALA. Bratislava, Jazykovedný ústav E. Štúra SAV. 150–6.
- GRABIAS, S. (1974): Funkcyjna klasyfikacja socialnych wariantów języka [A nyelv társadalmi változatainak funkcionális osztályozása]. *Język polski*, 54/1: 22–31.
- HELBIG, G. (1991): *Vývoj jazykovědy po roce 1970* [A nyelvtudomány fejlődése 1970 után]. Praha, Academia.

- HORECKÝ, J. (1988): *Slovenčina v našom živote* [A szlovák nyelv az életünkben]. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- HROZIENČÍK, J. (1981): *Turčianski olejári a šafraníci* [A turóci olajárosok és sáfrányosok]. Bratislava, Tatran.
- JAGIČ, W. (1895): *Die Geheimsprachen bei den Slaven. (Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien* [Titkosnyelvek a szlávoknál. (Székfoglaló előadás a bécsi Császári Tudományos Akadémián)]. Philosophisch-Historische Classe 133. Wien. 1–80.
- JÓNA, E. (1955): *Úvod do jazykovedy* [Bevezetés a nyelvtudományba]. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- KAMIŠ, K. (1989): Argotický sociolekt abuzorů na pozadí drogové scény [A kábítószer-élvezők argó jellegű szociolektusa a drogvilág háttérében]. In: *Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9.–12. února 1988*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. II, 407–21.
- KARASTOJČEVA, C. (1987): Bulharské sociolekty — současný stav a perspektivy [Bolgár szociolektusok — jelenlegi állapot és perspektívák]. In: *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.–27. ledna 1984*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. 38–53.
- KELLNER, A. (1954): *Úvod do dialektologie* [Bevezetés a dialektológiába]. Praha.
- KLIMEŠ, L. (1978): Užití metod kvantitativní lingvistiky při výzkumu slangu [Kvantitativ nyelvészeti módszerek alkalmazása a szlengkutatásban]. In: *Sborník přednášek z konference o slangu a argotu v Plzni v září 1977*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. 72–73.
- KLINCKOVÁ, J. (1988): *Ústna komunikácia v odbornej sfére. (Charakteristika lexikálnych prostriedkov v medicínskej komunikácii.)* [Szóbeli szakmai kommunikáció. (Az orvosi kommunikáció lexikális eszközeinek jellemzése)]. Kandidátusi értekezés. Bratislava, Univerzita Komenského.
- KLINCKOVÁ, J. (1990): Profesionalizmy ako osobitná vrstva slovnej zásoby [A professzionáliszmusok mint a szókészlet sajátos rétege]. *Slovenská reč*, 55/6: 327–34.
- KOČIŠ, F. (1982a): Je slang osobitným jazykom? [Különálló nyelv-e a szleng?] *Nedel'ná Pravda*, 1982. május 14. 7.
- KOČIŠ, F. (1982b): Slang v reči dospelých [Szleng a felnőttek beszédében]. *Nedel'ná pravda*, 1982. május 21. 7.
- KOŠECKÝ, S. (1979): *Niekoľko poznámok o argote asociálov* [Néhány megjegyzés az anti-szociális egyének argójáról]. (Kézirat).
- KOŠECKÝ, S. (1984): Z tajomstiev tajnej reči [A titkos beszéd titkairól]. *Príroda a spoločnosť*, 33/21: 58–9.
- KOT, F. (1976): Poznatky o slangovém slovníku pražské toxikomanské subkultury [A prágai kábítószeres szubkultúra szlengszótárának tanulságai]. *Kriminalistický sborník*, 6, 511–2.
- KOUDELA, B. (1960): O tzv. „nářečích sociálních” [Az ún. „szociális nyelvjárásokról”]. In: *Sborník Pedagogického institutu v Ústi nad Labem*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství. 3–16.
- KOUDELA, B. (1975): *Vývoj českého jazyka a dialektologie* [A cseh nyelv fejlődése és a dialektológia]. Praha, Státní pedagogické nakladatelství.
- KRIŠTOF, Š. (1963): Študentský slang v Nitre [A nyitrai diákszleng]. In: *Zborník Pedagogického inštitútu v Nitre. Spoločenské vedy*. Szerk. J. KOPÁL. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 89–109.
- KRIŠTOF, Š. (1974): Mládežnícky slang [Ifjúsági szleng]. In: *Studia Academica Slovaca 3. Prednášky X. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Szerk. J. MISTRÍK. Bratislava, Alfa. 83–111.

- KUDRJAVCEVOVÁ, E.–ODALOŠ, P. (1991): Sociolekty v ruštine a slovenčine [Szociolektusok az oroszban és a szlovákban]. In.: *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafaricanae. Jazykovedný zborník. O problémoch globálnosti a dimenzii výchovno-vzdelávacieho procesu vo vyučovaní ruského jazyka a literatúry*. Szerk. M. VARCHOLA. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 65–70.
- OBERPFALCER, F. (1934): Argot a slangy [Az argó és a szleng]. In: *Československá vlastivěda III. Jazyk*. Szerk. V. DĚDINA. Praha, Masarykova akademie práce. 312–75.
- ODALOŠ, P. (1983): Mládežnícky slang [Ifjúsági szleng]. *Nedela* (a Nové slovo melléklete) 2/19 (1983. június 16.): 8.
- ODALOŠ, P. (1989): Basketbalový slang [A kosárlabdázók szlengje]. In: *Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9.–12. února 1988*. Szerk. L. KLIMEŠ. Praha, Státní pedagogické nakladatelství. II, 261–76.
- ODALOŠ, P. (1990): Argot v súčasnej jazykovej situácii na Slovensku [Az argó a jelenlegi szlovákiai nyelvi helyzetben]. *Slovenská reč*, 55/4: 233–8.
- ODALOŠ, P. (1991): Základná charakteristika penitenciárnej komunikácie [A fegyintézeti kommunikáció általános jellemzése]. In: *Všeobecné a špecifické otázky jazykovej komunikácie. Komunikáty z vedeckej konferencie v Banskej Bystrici 3.–5. septembra 1991*. Szerk. P. ODALOŠ–V. PATRÁŠ. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta. I, 102–15.
- ODALOŠ, P. (1992a): Poznámky o argote odsúdených [Jegyzetek az elítéltek argójáról]. *Slovenská reč*, 57/5: 289–97.
- ODALOŠ, P. (1992b): Argot mladistvých odsúdených ako signál adjustovaného správania v rámci kriminálnej socializácie [A fiatalok elítéltek nyelve mint a beilleszkedett viselkedés jele a bűnözői szocializálás keretében]. In: *Sociálna adjustácia jedinca v penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti*. Szerk. A. KOZOŇ. Lučenec, Spoločnosť pre špeciálnu a liečebnú výchovu. II, 64–76.
- ODALOŠ, P. (1992c): Motúziarčina — tajná reč podomových a trhových obchodníkov okresu Banská Bystrica [A kötélverőnyelv. A Besztercebányai járás házalóinak és piacozóinak titkosnyelve]. In: *Acta Universitatis Mathaei Belii Banská Bystrica. Zborník vedeckovýskumných prác. Séria spoločenskovedná č. 1. Odbor: literárna veda a jazykoveda*. Szerk. M. JURČO. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela. 97–104.
- ODALOŠ, P. (1992d): Poznámka o jadre argotu odsúdených [Jegyzetek az elítéltek argójának magjáról]. In: *Varia I. Materiály z Kolokvia mladých jazykovedcov (Modra–Piesok 21.–22. októbra 1991)*. Összeáll. M. NÁBĚLKOVÁ–M. ŠIMKOVÁ. Bratislava, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV. 90–4.
- ODALOŠ, P. (1993a): Sociolingvistický pohľad na spätosť sociálnej roly a komunikačného zapojenia v rámci basketbalového zápasu [A szociális szerep és a kommunikációba való bekapcsolódás szociolingvisztikai értelmezése a kosárlabda-mérkőzés keretében]. In: *Varia II. Materiály z II. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra–Piesok 26.–27. októbra 1992)*. Összeáll. M. NÁBĚLKOVÁ–P. ODALOŠ. Bratislava–Banská Bystrica, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV–Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 90–6.
- ODALOŠ, P. (1993b): Prehľad a problematika výskumu argotu na Slovensku [A szlovákiai argó kutatás problematikájának áttekintése]. *Slovenská reč*, 58/4: 235–43.
- ODALOŠ, P. (1994): Soziolinguistische Lexik im Basketball [A kosárlabda szociolektikus szókinccse]. In: *Sprache — Sprechen — Handeln. Akten des 28. linguistischen Kolloquiums. Graz 1993*. Szerk. D. W. HALWACHS. I/1. kötet. Tübingen, Niemeyer. 265–9.
- ODALOŠ, P. (1995a): Profil mládežníckeho sociolektu vo väčšom meste. (Profil of Youth Sociolect in a Big City.) [Az ifjúsági szociolektus profilja egy nagyobb városban]. In: *Wielkie Miasto. Czynniki integrujące i dezyntegrujące. II. Łódź, 17.–19. maja 1994 r.* Szerk. D. BIENKOWSKA. Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 174–8.
- ODALOŠ, P. (1995b): Vplyv sociálnych a psychosociálnych parametrov na priebeh komunikácie a na status slangizmov a profesionalizmov v basketbalovom prostredí [Szociális és

- pszichoszociális paraméterek hatása a kommunikáció menetére, valamint a szlengizmusok és professzionalizmusok státusára a kosárlabdázás közegében]. In: *Sborník přednášek z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7.–9. února 1995*. Összeáll. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta ZČU. 116–22.
- ODALOŠ, P. (1996a): Sociolekt mladých ľudí v Banskej Bystrici [Fiatalok szociolektusa Besztercebányán]. In: *Sociolingvistika a areálová lingvistika. Sociolinguistica Slovaca 2*. Összeáll. S. ONDREJOVIČ. Bratislava, Veda. 64–81.
- ODALOŠ, P. (1996b): Argot mladistvých odsúdených na Slovensku [Fiatalkorú elítéltek argója Szlovákiában]. In: *Wokół Społecznego Zróżnicowania Języka*. Pod redakcją Stanisława Kani. Szczecin, Uniwersytet Szczeciński. 101–7.
- ODALOŠ, P. (1996c): Korešpondencia jazykových javov so sociálnymi a psychosociálnymi parametrami v penitenciárnom prostredí [Nyelvi jelenségek és szociális, illetve pszichoszociális paraméterek megfelelése fegyházi környezetben]. In: *Sociolingvistické a psycholingvistické aspekty jazykovej komunikácie. Komunikáty z 2. medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v Banskej Bystrici 6.–8. 9. 1994. II*. Összeáll. V. PATRÁŠ. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela. 38–45.
- ODALOŠ, P. (1996d): Úvahy nad projektom slovníka slovenského slangu [Töprengések a szlovák szlengszótár tervezetéről]. In: *Varia V. Materiály z V. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 29. 11.–1. 12. 1995)*. Összeáll. M. NÁBĚLKOVÁ. Bratislava, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV. 70–5.
- ODALOŠ, P. (1997): *Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí* [Szociolektusok kosárlabdázó és fegyházi környezetben]. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela.
- ODALOŠ, P.–STOJANOVÁ, L. (1993): O niektorých aspektoch slovenského a bulharského argotu [A szlovák és a bolgár argó néhány vonatkozásáról]. In: *Varia. II. Materiály z II. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 26.–27. októbra 1992)*. Összeáll. M. NÁBĚLKOVÁ–P. ODALOŠ. Bratislava–Banská Bystrica, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV–Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 58–63.
- ONDREJOVIČ, S. (1991): K sociolingvistike na Slovensku [A szlovákiai szociolingvisztikához]. In: *Studia Academica Slovaca. 20. Prednášky XXVII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Szerk. J. MISTRÍK. Bratislava, Alfa. 177–91.
- ONDRUS, P. (1972): *Slovenská lexikológia. II. Náuka o slovnej zásobe* [Szlovák lexikológia. II. Szókészlettan] Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- ONDRUS, P. (1977a): *Sociálne nárečia na Slovensku I. Argot slovenských detí* [Szociális nyelvjárások Szlovákiában I. A szlovák gyermekek argója]. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- ONDRUS, P. (1977b): Argot slovenských vandrovných remeselníkov [Szlovák vándoriparosok argója]. In: *Sborník přednášek z konference o slangu a argotu v Plzni v září 1977*. Szerk. L. KLIMEŠ. Plzeň, Pedagogická fakulta. 56–8.
- PAULINY, E. (1946): *Dve kapitoly o spisovnom jazyku a nárečí* [Két fejezet az irodalmi nyelvről és a nyelvjárásról]. Bratislava, Slovenské vydavateľstvo B. Buocik.
- ŠTOLC, J. (1967): Slangy, ich pôvod a ich kultúrna hodnota [A szlengek, eredetük és kulturális értékük]. In: *Kultúra spisovnej slovenčiny*. Szerk. J. RUŽIČKA. Bratislava, Vydavateľstvo SAV. 97–8.
- VINOGRADOV G. 1926 = ВИНОГРАДОВ Г. С., Детские тайные языки [Titkos gyermeknyelvek]. In: *Сибирская живая старина, 2*. Иркутск. 85–105.

(Fordította Lanstyák István és Szabó Gergely)

What is a sociolect and what is slang?

This paper uses *sociolect* as a cover term for slang, technical jargon (professionalisms), and argot.

From the point of view of its secret nature, two kinds of sociolects are distinguished: slang and technical jargon on the one hand, and argot on the other, with the difference being in the presence or lack of an intention of secrecy. The aim of slangisms and professionalisms are not the concealing of information, even though such vocabulary is also sometimes incomprehensible — this, however, is not because there is a conscious attempt at concealing the information, but because the medium of communication is relatively less well known. Argot, on the other hand, aims at concealing information from the uninitiated participants of the communication process during the process of communication.

Slangisms are the result of actualizing tendencies during communication. The actualizing function of slang is closely intertwined with its variability and great expressiveness. Expressiveness is thus manifested in the extranormative nature of slang as well as in its structural characteristics.

A professionalisms are the result of an attempt at economizing communication. This economizing tendency often goes together with a compactness in word formation (vocabulary items are often compacted from several words), linguistic stability, and low level of expressiveness. The frequent use of professionalisms results in its notionalty within the medium of communication through a potential shift in its stylistic characterization either towards colloquial or standard usage, the communicative potential of which is no longer limited stylistically.

Argot is a different kind of sociolect, with a wider and a narrower meaning to the term.

In its wider meaning, argot is understood as the language of groups that are not opposed to society. In this wider sense of the term argot is any kind of vocabulary which is used to make a message secret or concealed, such as, for instance, the argot used by traveling salesmen, peddlers, fair vendors, and even children.

In its narrower meaning, argot is used by groups opposed to or outside of society and law.